

การประกอบอาชีพทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลบานา
อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี
SALT PRODUCING OCCUPATION IN BANA SUB-DISTRICT,
PATTANI PROVINCE

นราวดี โลหะจินดา (Narawadee Lohajinda)*
ประมาณ เทพสงเคราะห์ (Praman Tepsongkro)
ชูลีรัตน์ คงเรือง (Chuleerat Kongruang)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ กระบวนการประกอบอาชีพทำนาเกลือ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ ของชาวบ้านตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำนาเกลือ ได้แก่ ฤดูกาลที่เหมาะสม คือ ฤดูร้อนระหว่างเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม สภาพดินเป็นเลน เนื้อดินเหนียวอุ้มน้ำได้ดี น้ำซึมลงใต้ดินได้ช้า เหมาะแก่การขังน้ำเพื่อทำนาเกลือ ความเค็มของน้ำในอ่าวปัตตานี เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 17-32 ppt ซึ่งใช้ผลิตเกลือได้ กระบวนการทำนาเกลือ ประกอบด้วย การเตรียมเครื่องมือ การเตรียมพื้นที่ สูบน้ำเข้านา เชื่อมน้ำเกลือ ตากเกลือ เก็บ และจำหน่าย ผลผลิต ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ต่อการทำนาเกลือที่สำคัญ คือ โรงงานอุตสาหกรรมและบ้านเรือนปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลอง และทะเล ทำให้ไม่สามารถทำนาเกลือได้ ชาวนาเกลือไม่มีที่นาเป็นของตนเอง นอกจากนี้ชาวนาเกลือต้องเลิกทำนาเกลือในที่ดินของตนเองเพราะปัญหาสิ่งปลูกสร้าง ปิดทางน้ำที่จะใช้ทำนาเกลือ แต่มีบางรายที่เช่าที่ดินของรัฐหรือเอกชนทำนาเกลือต่อไป การเพิ่มขึ้นของประชากร และการย้ายเข้าของประชากรจากพื้นที่อื่น

* นราวดี โลหะจินดา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประมาณ เทพสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูลีรัตน์ คงเรือง มหาวิทยาลัยทักษิณ

and migration of people from other areas in order to occupy land, such as shrimp farming, residential buildings and to get a job in factory or other business. All activity required more space and affected the salt farming. Other factors were that the people obtain a higher education made young people had more opportunity of work which resulted in the few to work in salt farming. When the economic, education and the city grew, it provided a variety of career opportunities. Therefore, the salt farmers starting to find other job which can earn more for their families. Villagers in salt farming area in Bana and Tanyong Luloh Subdistrict became the workers in the industry. The educated people has been turned to the professional qualifications or a career of honor which is more accepted in society instead of salt farmer

คำนำ

จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับอ่าวไทย ทำให้พื้นที่ส่วนนี้มีสภาพเป็นที่ราบชายฝั่งพื้นที่ประมาณ 1 ใน 3 ของจังหวัดปัตตานีจึงเป็นหาดทรายและหาดเลนพื้นที่ที่เป็นหาดทรายอยู่ในเขตอำเภอยะหริ่ง อำเภอบะนาระ อำเภอสายบุรี และอำเภอไม้แก่น ส่วนพื้นที่ที่เป็นหาดเลนอยู่ในเขตอำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง และอำเภอเมืองปัตตานี บริเวณพื้นที่ที่เป็นหาดเลนชาวบ้านจะใช้เป็นพื้นที่ทำนาเกลือ โดยเฉพาะในบริเวณอำเภอเมืองปัตตานีนั้นมีการทำนาเกลือที่บริเวณตำบล บานา ตำบลตันหยงลูโละ และตำบลบาราโหม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ตำบลบานาเนื่องจากตำบลบานามีพื้นที่ทำนาเกลือขนาดใหญ่ และเป็นพื้นที่ที่มีการทำนาเกลือมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ชาวบ้านที่ทำนาเกลือในตำบลบานาล้วนเป็นชาวไทยมุสลิมโดยทำนาเกลือสืบต่อกันมา ไม่น้อยกว่า 400 ปีแล้ว และปัจจุบันชาวบ้านในตำบลบานายังคงประกอบอาชีพทำนาเกลือกันอยู่ โดยส่วนใหญ่

จะประกอบเป็นอาชีพเสริม ส่วนอาชีพหลักคือทำประมงและรับจ้างทั่วไป เกือบที่ผลิตได้คน ในท้องถิ่น ใช้อุปโภคบริโภคและเป็นวัตถุดิบในการถนอมอาหาร เช่น ทำน้ำบูดู ปลาเค็ม ผักดอง เป็นต้น แหล่งจำหน่ายผลผลิตเกลือของจังหวัดปัตตานี มีการซื้อขายเกลือกันในตลาดประจำชุมชนและตลาดนัดท้องถิ่น รวมถึงจังหวัดใกล้เคียง เช่นจังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น รวมไปถึงรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย

การประกอบอาชีพทำนาเกลือมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนมานาน แต่ปัจจุบันพื้นที่ในการทำนาเกลือกลับลดน้อยลง สืบเนื่องจากพื้นที่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่ แปรสภาพเป็นโรงงานอุตสาหกรรม นาุ้ง และที่อยู่อาศัย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพของชาวบ้านที่เคยสืบทอดกันมาจากอดีต ซึ่งปัจจุบันมีตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวนาเกลือมากขึ้น เช่น การขายนาเกลือเนื่องจากผู้ซื้อให้ราคาสูง จากนั้นนาเกลือก็แปรสภาพเป็นนาุ้ง และที่อยู่อาศัย นอกจากนี้นโยบายของภาครัฐที่ขยายเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่สาธารณประโยชน์ เดิมชาวบ้านใช้เป็นพื้นที่ทำนาเกลือ ส่งผลกระทบต่อการทำนาเกลือด้วยเช่นกัน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาการประกอบอาชีพทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลนา ในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ กระบวนการประกอบอาชีพทำนาเกลือ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทำนาเกลือ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับอาชีพทำนาเกลือ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการทำนาเกลือของชาวบ้านในพื้นที่นี้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การประกอบอาชีพทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทำนาเกลือ และบริบทของพื้นที่บริเวณที่เก็บข้อมูล ซึ่งกำหนดพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านบานา ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยสุ่มตัวอย่างจากชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาเกลือหรือเคยประกอบอาชีพทำนาเกลือ จำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน ผู้รับซื้อเกลือหรือผู้จำหน่ายเกลือ จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คนชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพทำนาเกลือ จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทำนาเกลือ เช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี องค์การบริหารส่วนตำบลบานา เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ชาวบ้านเช่าทำนาเกลือ เป็นต้น จำนวนไม่น้อยกว่า 10รวมไม่น้อยกว่า 50 คน

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งบันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียงมาถอดความ โดยการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ กระบวนการประกอบอาชีพทำนาเกลือ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ

3. นำข้อมูลทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และเก็บข้อมูลเสริมในส่วนที่ขาดความสมบูรณ์ตามขอบเขตเนื้อหา

4. นำภาพประกอบทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องเพื่อใช้เป็นภาพประกอบในการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

5. นำข้อมูลเนื้อหาทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ และจัดภาพประกอบตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้

6. ขึ้นเสนอผลการวิจัย เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และมีภาพประกอบ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ในประเด็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ กระบวนการประกอบอาชีพทำนาเกลือ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ ผลจากการศึกษาในแต่ละประเด็น มีเรื่องที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือมากที่สุดคือ ปัจจัยทางกายภาพ รองลงมาคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางกายภาพ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่ชาวนาเกลือประกอบอาชีพทำนาเกลือ มาจากสภาพแวดล้อมภูมิประเทศที่เหมาะสม ด้วยสภาพพื้นที่อ่าวปัตตานีซึ่งเป็นพื้นที่ทำนาเกลือแห่งเดียวของภาคใต้ ภูมิประเทศเป็นหาดเลนราบเรียบ มีระดับความสูงใกล้เคียงกับระดับน้ำทะเลซึ่งจะช่วยให้ดินชั้นล่างอุ่มตัวด้วยน้ำเค็มอยู่เสมอ เนื้อดินเป็นดินเหนียวกักเก็บน้ำได้ดี ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้พื้นที่ตำบลบานา สามารถปรับสภาพดิน ให้กลายเป็นนาเกลือได้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ผลจากการศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยรองลงมาจากปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เห็นว่าการถือครองที่ดิน ทุน แรงงาน ตลาด การคมนาคมขนส่ง สังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ส่งเสริมให้การทำนาเกลือมีคุณภาพยิ่งขึ้น การถือครองที่ดินของชาวนาเกลือที่มีที่ดินมากและเป็นเจ้าของที่ดินเองไม่ต้องเช่าที่ดินทำนาเกลือ ปัญหาของชาวนาเกลือคือการไม่มีที่ดินทำกินสืบเนื่องมาจากไม่มีที่ดินมรดก แต่มีบางรายขายที่ดินไปในช่วงที่ที่ดินมีราคาแพง แล้วกลับมาเช่าที่ดินที่เคยเป็นของตนเองทำนาเกลือต่อไป ด้านทุนหรือแหล่งเงินทุนมาจากเงินหมุนเวียนในครอบครัวเป็นหลัก แรงงานที่ใช้เป็นแรงงานภายในครอบครัว อาศัยแรงงานผู้ชายซึ่งมักเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องอาศัยความขยันและอดทนในการทำงาน เนื่องจากเป็นงานใช้แรงงานและต้องทำงานกลางแจ้ง ไม่จ้างแรงงานภายนอกเนื่องจากการประหยัลดค่าใช้จ่าย ด้านตลาดหรือแหล่งจำหน่ายผลผลิตเกลือชาวนาเกลือไม่กังวลมากนัก

เนื่องจากผลผลิตเกลือมีตลาดรองรับดี เพราะพ่อค้าคนกลางจะมารับซื้อผลผลิตเกลือถึงแปลงนา และนิยมจำหน่ายแบบขายส่ง ราคาเกลือขึ้นอยู่กับผลผลิตแต่ละปีว่ามีผลผลิตมากหรือน้อย ซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูกาลเป็นหลัก กล่าวคือถ้าปีใดสภาพอากาศค่อนข้างแล้งมีปริมาณฝนน้อย ชาวนาเกลือสามารถผลิตเกลือได้มากกว่าขายเกลือจะไม่สูงมากนัก ปัจจุบัน (พ.ศ.2553) ราคาขายเกลืออยู่ที่กัณฑ์ละ 6 - 8 บาท(1 กัณฑ์ เท่ากับ 4 ลิตร) ซึ่งนับว่าเป็นราคาที่ชาวนาเกลือไม่พึงพอใจนัก แต่ปี พ.ศ.2552 เป็นปีที่ชาวนาเกลือสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ราคาดี เนื่องจากผลิตได้น้อยราคาจำหน่ายที่กัณฑ์ละ 15 -17 บาท ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวนาเกลือมีความเกี่ยวพันกันในเรื่องการทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ชาวนาเกลือล้วนนับถือศาสนาอิสลาม มีกิจกรรมทางศาสนาช่วยผสมผสานสัมพันธ์ในสังคมชุมชนตำบลนาอีกทางหนึ่ง การประกอบอาชีพทำนาเกลือเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากการทำนาเกลือมีฤดูกาลที่แน่นอนระยะเวลาค่อนข้างสั้น เพียง 5 เดือนเท่านั้น และมีรายได้ไม่สม่ำเสมอขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ แต่การประกอบอาชีพทำนาเกลือก็สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ครอบครัวชาวบ้านตำบลนา เป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการประกอบอาชีพรับจ้าง และอาชีพประมง

กระบวนการประกอบอาชีพทำนาเกลือ จากการศึกษาปรากฏผลดังนี้

ขั้นเตรียมการ มีขั้นตอนและวิธีการ จำแนกได้ 2 ประการคือ การเตรียมเครื่องมือ และการเตรียมพื้นที่ จากการศึกษาในขั้นเตรียมเครื่องมือพบว่าเครื่องมือที่ใช้ทำนาเกลือมีหลายชนิด และวัสดุที่ใช้ทำเครื่องมือส่วนใหญ่ทำจากไม้ ซึ่งมีความคงทนค่อนข้างน้อย ดังนั้นก่อนเริ่มต้นการทำนาเกลือของทุกปี ชาวนาเกลือจะต้องตรวจสอบเครื่องมือให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานก่อน เครื่องมือที่ใช้ในการทำนาเกลือได้แก่ คราด ระหัดวิดน้ำ ลูกกลิ้งอัดดิน จอบ เสียม ไม้กวาดดอกเกลือ ไม้สับเกลือ ไม้กวาดเกลือ ไม้โกยเกลือ และกระบุง

การเตรียมพื้นที่ ชาวนาเกลือเริ่มเข้าสู่แปลงนาเพื่อเตรียมพื้นที่ ช่วงเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ เพราะช่วงนี้ฝนเริ่มเบาบาง มีน้ำขังในแปลงนาพอสมควรช่วยให้ดิน

ในน่ายังอยู่ในสภาพอ่อนตัว ง่ายต่อการรื้อนาและปรับแต่งแปลงนาโดยเริ่มจากการปรับสภาพแปลงนา ยกคันนาเป็นแปลง ขนาดแปลงละประมาณ 10 x 40 เมตร เพื่อแบ่งพื้นที่เหมือนนาข้าว คันนากว้างประมาณ 50 เซนติเมตร พอให้คนเดินผ่านไปมาได้ และสูงประมาณ 30 เซนติเมตร เพื่อสามารถขังน้ำทะเลได้ โดยใช้พื้นที่นาอย่างน้อยประมาณ 2 ไร่ครึ่ง ถึงจะสามารถผลิตเกลือได้ ชาวนาเกลือส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ 4 ไร่ ขึ้นไป หลังจากนั้น ชาวนาจะปรับพื้นนาให้ราบเรียบ จากนั้นสูบน้ำเข้านาขังน้ำให้เต็มปล่อยน้ำจากนาขังน้ำลงนาทุกแปลง พื้นที่ใช้สอยในนาเกลือประกอบด้วย วังน้ำ นาตาก นารองเชื้อ นาเชื้อ และนาปลง นาปลงเป็นนาแปลงสุดท้ายน้ำเกลือเข้มข้นที่เรียกว่าน้ำแก่จะถูกถ่ายมายังนาแปลงนี้เพื่อรอให้เกิดผลึกเกลือ นาปลงมักจะอยู่บริเวณใกล้ถนน ลานเกลือ หรือโรงเก็บเกลือ เพื่อความสะดวกในการขนถ่ายเกลือ ในแปลงนี้จะมีการเติมน้ำเค็มจัด หรือน้ำแก่ ที่นำมาขังพักไว้ จากคูที่ขึ้นระหว่างนาเชื้อกับนาปลง โดยสังเกตจากปริมาณน้ำแก่ที่ลดระดับลง อันเกิดจากการระเหย แล้วตกผลึกเป็นเกลือ ขึ้นผลึกและเก็บผลผลิตเกลือของชาวนาเกลือ จำแนกได้ 4 ขั้นตอน คือ ชักน้ำเข้านา เชื่อมน้ำเกลือ ตากเกลือ และเก็บผลผลิต การสูบน้ำเข้านาจะสูบน้ำเข้ามาเรื่อย ๆ ปล่อยน้ำเข้าไป 1 ใน 3 ส่วนของปริมาณที่แปลงนาจะรับน้ำไว้ได้ หรือใช้นิ้วชี้วัดหากน้ำเข้านาสูงประมาณ 1 นิ้วชี้ก็ถือว่าใช้ได้ จากนั้นเข้าสู่กระบวนการเชื่อมน้ำเกลือ ชาวนาจะคอยสังเกตความเปลี่ยนแปลง เมื่อน้ำมีความเข้มข้นมากพอเรียกว่า "น้ำแก่" ลักษณะของน้ำแก่ที่สามารถปล่อยเข้าสู่นาแปลงสุดท้ายเรียกว่า นาปลงนั้น เหมือนน้ำเชื่อม มองเห็นได้ชัดเจน จากนั้นเป็นการ ตากเกลือ เมื่อน้ำแก่เข้าสู่ นาปลงแล้วถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้าย ในขั้นตอนนี้ใช้เวลาประมาณ 3-5 วัน ขึ้นอยู่กับแสงแดดและแรงลม เมื่อเกลือตกผลึกก็จะเก็บผลผลิตเกลือ จากนั้นจึงนำไปกองรวมกันที่ลานเกลือ หรือเก็บไว้ในโรงเก็บเกลือเพื่อจำหน่ายต่อไป

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือ

ผลการศึกษาผู้วิจัยมีความเห็นว่า อุปสรรคต่อการประกอบอาชีพทำนาเกลือของชาวนาเกลือในตำบลบานา ที่สำคัญที่สุดคือ ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีอิทธิพลน้อยที่สุด

ด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเห็นว่า การเกิดมลภาวะทางน้ำ ทั้งในทะเลหรือคูคลอง
ส่งน้ำที่ใช้ในการทำนาเกลือเน่าเสีย ส่งผลให้ชาวนาเกลือผลิตเกลือที่มีคุณภาพต่ำ
และชาวนาเกลือบางรายก็ไม่สามารถทำนาเกลือได้ นอกจากนี้สิ่งก่อสร้าง เช่น ถนน บ้านเรือน
โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ปิดทางน้ำที่จะใช้ทำนาเกลือ บางรายเลิกทำนาเกลือ บางราย
ต้องไปเช่าที่ดินของรัฐหรือเอกชนทำนาเกลือ

ด้านเศรษฐกิจ นโยบายการใช้ที่ดินของภาครัฐ ได้แก่ การส่งเสริมการเลี้ยงกุ้ง
จัดตั้งเขตอุตสาหกรรม การสร้างโรงงาน ที่อยู่อาศัย และทำนากุ้งภายใน ช่วงระยะเวลา
30 ปี พื้นที่ทำนาเกลือลดลงเกือบ 2 เท่า เมื่อเศรษฐกิจและเมืองขยายตัว มีอาชีพที่หลากหลาย
ขึ้นประชากรมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพมากขึ้น ชาวบ้านในเขตพื้นที่นาเกลือในตำบลบางนา
กลายเป็นประชากรในเขตอุตสาหกรรม การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมทำให้ค่านิยม
และภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกทำลาย ค่านิยมทางด้านวัตถุ และฐานะทางเศรษฐกิจมีส่วนทำให้
ภูมิปัญญาถูกกลืนไปกับการตลาดของระบบเศรษฐกิจกระแสหลัก การศึกษาทำให้ภูมิปัญญา
หายไปเพราะได้รับความรู้จากโรงเรียน แทนการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ในครอบครัว
อาชีพทำนาเกลือซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ก็ไม่ได้รับการสานต่อจากสมาชิกรุ่นใหม่
ในครอบครัว เพราะพื้นที่ทำนาเกลือลดน้อยลง เนื่องจากทรัพยากรถูกแบ่งส่วนให้เล็กลง
ตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ที่ดินถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น แทนการทำนาเกลือ
ชาวนาเกลือที่เป็นเจ้าของที่ดินรายย่อย ลดฐานะตนเองเป็นแรงงานรับจ้างหรือต้องออกไป
ทำงานต่างถิ่น เกิดการอพยพเข้าสู่เมืองและมีการขยายตัวของเมืองอุตสาหกรรม เข้าสู่ชนบท
เกิดแหล่งที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม มีปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติดติดตามมา คนรุ่นใหม่
ออกไปทำงานนอกบ้าน แทนการสืบทอดอาชีพของครอบครัว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อการทำนาเกลือ
น้อยที่สุด ด้านการศึกษา การได้รับโอกาสทางการศึกษาส่งผลให้เยาวชนมีโอกาสกลับมา
ทำงานในนาเกลือน้อยลง แต่จะหันไปประกอบอาชีพตามคุณวุฒิหรืออาชีพที่มีเกียรติเป็น
ที่ยอมรับในสังคมมากขึ้น ส่วนค่านิยมในการทำงานเป็นผลต่อเนื่องมาจาก การขยายตัว

ของเศรษฐกิจ และการศึกษา กล่าวคือเมื่อเศรษฐกิจและเมืองขยายตัวขึ้น มีอาชีพ
ที่หลากหลายขึ้นประชากรมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพมากขึ้น การปรับตัวของประชากร
เป็นไปตามสภาพสังคมทุนนิยมปัจจุบัน แต่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปจึงไม่ส่งผลกระทบ
อย่างเด่นชัดต่ออาชีพการทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลนานาหมากหนัก

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพทำนาเกลือของชาวบ้านตำบลนานา อำเภอมือง
ปัตตานี จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การประกอบอาชีพทำนาเกลือ เป็นอาชีพเก่าแก่ที่สำคัญอาชีพหนึ่งของ
จังหวัดปัตตานี และภาคใต้ ควรมีการสนับสนุนส่งเสริม ให้บุคคลทั่วไปได้ตระหนักถึงคุณค่า
และคุณประโยชน์ของอาชีพนี้

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ
องค์การปกครองในระดับจังหวัด และสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมทั้งด้านการพัฒนาอาชีพ
ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับอาชีพทำนาเกลือ และประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่าอาชีพทำนาเกลือ
เป็นอาชีพภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวปัตตานีที่มีเพียงแห่งเดียวในภาคใต้และแห่งเดียว
ในแหลมมลายู

1.3 ภาครัฐหรือเอกชน อาจเข้ามาช่วยพัฒนาผลผลิตเกลือให้เป็นผลิตภัณฑ์
ที่มีตลาดรองรับ เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ นุ้ยชีวภาพจากซีเกลือแตกผสมมูลสัตว์
 เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับผลผลิตเกลือ เพื่อส่งเสริม
ให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกลือ ในจังหวัดปัตตานี เพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม
ความเป็นไปได้ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ
ผลผลิต และวางแผนในการพัฒนาต่อไป

2.2 ความมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์และสร้างแรงจูงใจในการรักษาอาชีพนี้ไว้

2.3 ความมีการวิจัยเกี่ยวกับการตลาดของผลผลิตเกลือปัดตานี เพื่อหาแนวทางในการขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต

2.4 ความมีการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพผลผลิตเกลือปัดตานี เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในผลผลิต

บรรณานุกรม

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดปัดตานี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ครองชัย หัตถา. (2546). ภูมิลักษณะอำเภอปัดตานี. ปัดตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

สมยศ ทุ่งหว้า และคณะ. (2543). โครงการแผนการใช้ที่ดินบริเวณอำเภอปัดตานี. ม.ป.ท.

องค์การบริหารส่วนตำบลปนา. (2550). แผนพัฒนา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒). ม.ป.ท.

อึบรอฮิม ชุกรี. (2525). ตำนานเมืองปัดตานี. ปัดตานี : ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้.

Sauer, Carl O. (1967). "The Morphology of Landscape," in Introduction to Geography. New York : Thomos Y. Crowell Company.

Wheatley, Paul. (1961). The Golden Kheronese. Kuala Lumpur : University of Malaya.